

da je među Srbima bilo mišljenja "da su Bugari, balkanskim mentalitetom, bliži nego Hrvati", čemu se on suprotstavljao tvrdeći da su Srbi "s te strane, u toku trideset godina dobili triput udarac u leđa", doduše, "ne od naroda nego od režima", ali "bez duboke reakcije od naroda" (Grol, 1942).

"LOBANJE I RUJNO VINO".

Najrasprostranjeniji stereotip o bugarskom "karakteru", kojim se i najdirektnije zloupotrebljavala istorija, bio je onaj o bugarskom "zverstvu" koji je dokazivan stalno ponavljanom pričom o ljudskim lobanjama od kojih su Bugari pravili čaše i iz njih pili vino. Jedna istorijska priča pripisana kanu Krumu u 9. veku varirana je na desetine načina dok na kraju nije postala "karakterno" nacionalno svojstvo. Već u Istoriji srpskog naroda autori Kovačević i Jovanović su opisivali stare Bugare kao vojnički narod koji je pio "iz ljudskih lubanja kao iz čaša" (Kovačević...i tako dalje.1893), da bi početkom veka Ivanić ponovio to isto (Ivanić, 1908). Zatim su se nizali Jaša Tomić koji je pominjao pehare od "neprijateljskih lubanja" (Tomić, 1914), pa Simić, koji je doduše pomenuo "krvožednog" Kruma koji je od lobanje načinio pehar "iz koga je pio za vreme svečanih gozbi i veselja" (Simić, 1918), zatim Petković, koji je pisao da "zadovoljstvo im je bilo seći neprijateljske glave i od njih praviti pehare" (Petković, 1926), pa Tihomir Đorđević da su "od lubanja pobeđenih neprijatelja" pravili pehare, "iz kojih su na gozbama, vino pili" (Đorđević, 1929), pa Jovanović koji je pominjao pehar od lobanje, ali ga nije prenosio na nivo "nacionalne" karakteristike, već je slučaj pripisivao kanu Krumu koji je od lobanje vizantijskog cara Nićifora "napravio pehar iz koga je pio u svečanim prilikama" (Jovanović, 1936)...

"BAJA-GANJE JE PRAVI BUGARIN".

Uz zloupotrebu istorije, vulgarna karakterologija je zloupotrebljavala i književnost. Potpuno zanemarujući činjenicu da se radi o liku iz popularne bugarske knjige Baja-Ganje Aleka Konstantinova ("priča o Bugarinu koju pričaju drugi Bugari") i da je sam Konstantinov kao "istaknuta ličnost u kulturi i obrazovanju u Bugarskoj na kraju veka, bio sušta suprotnost Baju Ganju iako nije bio stranac već iste gore list" (Todorova, 1999), mnogi intelektualci su ovaj književni lik često upotrebljavali da dokažu kako i sami Bugari priznaju "kakvi su". Ovo poređenje je naročito bilo popularno u vreme balkanskih ratova pa se tvrdilo da "slike prerano ubijenog Aleka Konstantinova, tvorca Baja-Ganje i mnogih drugih neobično tačnih portreta i skica iz bugarskog života, jasno su pokazivale šta je današnja Bugarska" (Belić, 1913), ili da je prava ilustraciju bugarskog karaktera lik Baja-Ganja za kojeg se kaže da ih »ima puno u Bugarskoj«. »Oni su svi grabljivi, muftadžije, sebičnjaci i prevrtljivci« (Stepanović, 1913). Bilo je i autora koji su navodili da ko nije pročitao knjigu Baja-Ganje napisanu "od rođenog Bugarina" treba da je pročitao, jer će videti da je Baja-Ganje umeo "na tuđ račun (mufta) da krka i piliće, kao i ostala 'evropska' jela", pa je bio "verna slika Bugarina, izrađena od rođenog njihovoga trezvenoga sina, koji im je verno pokazao njihove mane, a oni su ga zato ubili" (Radosavljević, 1925).

POZITIVNA "SVOJSTVA" BUGARA.

Retko je bilo odstupanja od negativnih stereotipa o Bugarima krajem 19. i početkom 20. veka, a kada se i događalo, imalo je uglavnom funkciju da potvrdi njihovu objektivnost. Tako je Jaša Tomić, nabrajajući silne negativne "osobine", Bugarima ipak priznavao i poneku dobru, npr. vrednoću, štedljivost, slogu, žeđ za napretkom (Tomić, 1914). Bilo je i dobronamernih opservacija, u kojima se primećivalo da "šovinizam uzima maha" i predlagao "put uzajamnog priznanja vrlina i zdravih ustanova koje postoje kod jednog i drugog naroda", uz dodatak da je bugarska vojska podjednako "hrabra i puna požrtvovanja kao i srpska" (M. Đ. Mi tako dalje. 1913). Slično se pisalo i u novostvorenoj Jugoslaviji u sklopu uverenja o mogućnosti uključenja Bugara u zajedničku državu. Priznavano je da su međusobni odnosi "potpuno hladni", a intelektualci su optuživani da "potstiču nesporazume i preterani nacionalizam" (Pribićević, 1933), pa su iz političkih pobuda nastajali i pokušaji davanja pozitivnog osvrta na bugarski "karakter", izjednačavane su srpska i bugarska prošlost i slavni preci, i tvrdilo da su Srbi i Bugari »dva vredna naroda, oba zemljoradnici i stočari«, »jedne krvi i jedne vere". Navođene su sličnosti u načinu života i mentalnim osobinama, pominjana su "braća ljuto i na mrtvo ime zavađena" i tražilo vaskrsavanje bratstva zbog "jedne krvi, vere i jezika" (Petrović, 1934).

"RASNA SVOJSTVA" BUGARA.

Zanimljivo je da u ovom krilu srpskih intelektualaca ni za jedan od susednih naroda nije bilo toliko razvijeno tumačenje posebnih fizičkih svojstava kao što je to bio slučaj sa Bugarima. Čak ni za Albance, za koje su pronalazena samo najnegativnija "karakterna" i "rasna" svojstva, nije pretpostavljena neka specifična fizička razlika u odnosu na Srbe. To je važilo samo za Bugare. Krajem 19. veka tvrdilo se da je tip "Bugarina: šiljasta glava i krive noge" (Srećković, 1884), odnosno, srednja visina, crna kosa i, nasuprot Makedoncima, koji "imaju pravilnu lobanju, duguljasto i pravilno lice sa nežnim izrazom", Bugarima je svojstvena "šiljasta glava, lice koje potseća na Tatare sa izrazom glupim i surovim" ili, drugim rečima, "fizionomija Mačedonaca je slovenska, srpska, dok je u Bugara tatarsko-mongolska" (Ivanić, 1908). Navodilo se i da su "zdravi, snažni, plečati", da "u njihovu izgledu ima čak divljine" (Tomić, 1914), kao i da »fizički tip Bugarina nema ničega zajedničkog ni s jednim slovenskim narodom«. »Forma lobanje, ispupčenost jagodica, crnkasta koža sa kosom crnom kao